

KNNV

Vogelwerkgroep De Bevelanden

Mededeling no. 33

Zomertortel inventarisatie op

“De Bevelanden”

2007

(Provincie Zeeland)

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Beschrijving onderzoeksgebied	4
Het weer in het broedseizoen van 2007	5
Werkwijze	5
De Zomertortel	6
Voorkomen in Zeeland	7
Resultaten	8
Stippenkaart	9
Dankwoord	10
Literatuurlijst	11

Inleiding

Tijdens de kerngroepvergadering in september 2005 is het idee ontstaan om jaarlijks een of meerdere kwetsbare of interessante vogelsoorten (meestal soorten van de rode lijst) wat meer aandacht te geven. Dit in de vorm van een gerichte inventarisatie naar de gekozen doelsoort. Het zullen soorten worden die voor iedereen eenvoudig herkenbaar en te inventariseren zijn. Deze gerichte inventarisaties zijn nodig omdat uit de reguliere waarnemingen vaak wat weinig structurele informatie te halen valt. Zodoende kan een beter beeld kan worden verkregen van de verspreiding en het voorkomen van enkele soorten op de Bevelanden.

De uitkomsten van deze inventarisaties kunnen vergeleken worden met eventuele eerdere aantalschattingen of inventarisaties, maar zijn ook van grote waarde in de toekomst. De resultaten gaan naar ons eigen vogelwerkgroep archief maar ook naar SOVON die deze soort informatie graag heeft om de landelijke situatie beter in kaart te brengen.

Voor 2006 werd er gekozen voor de Groene Specht. Een soort die zich in het voorjaar goed laat zien en vooral laat horen door zijn bekende lachende *kluuh-kluuh* geluid.

In 2007 viel de keus op de Zomertortel een vogel die een stuk schuwer en ook minder overduidelijk aanwezig is dan de Groene Specht. Maar toch goed te herkennen is aan zijn roep, een diep, hard spinnend *turrrrrr turrrrrr turrrrrr turrrrrr*.

Beschrijving onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied betreft de Hals, Zuid en Noord-Beveland (47.000 ha).

De Hals van Zuid-Beveland heeft een totaaloppervlak van circa 120 vierkante kilometer. en bevindt zich grofweg tussen het Schelde-Rijn kanaal en het kanaal door Zuid-Beveland. Het landschap wordt gedomineerd door grootschalige akkers en in mindere mate fruitteelt. Langs de Oosterschelde en Westerschelde bevinden zich enkele schorregebieden. Aan de oostkant bevindt zich het Markizaat, een groot zoetwaternatuurgebied. De Hals telt 11 dorpen, 6 gehuchten en enkele oude boerenhofsteden.

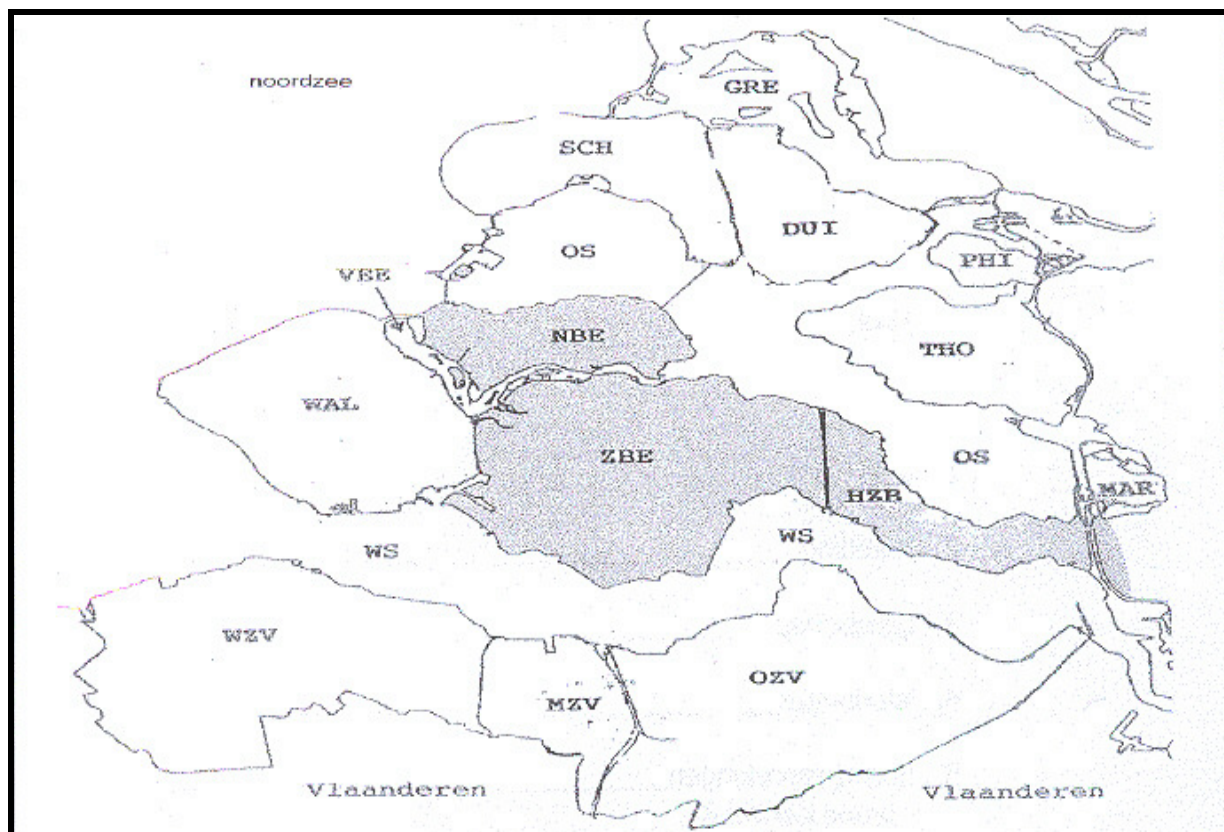
Zuid-Beveland bevindt zich tussen het kanaal door Zuid Beveland en de Sloedam en is circa 250 vierkante kilometer groot.

Het gebied bestaat uit polders waar veel akkerbouw, fruitteelt en in mindere mate veeteelt word bedreven. Alleen in de Zak van Zuid-Beveland komt nog oudland voor met kleine polders omringd door bloemrijke dijken. Aan de noordkant bevindt zich het Veerse Meer, een brakwatermeer voor veelal recreatief gebruik.

Zuid-Beveland telt naast de stad Goes 14 dorpen en 6 gehuchten.

Noord-Beveland is circa 100 vierkante kilometer groot en ligt tussen de Oosterschelde en het Veerse Meer in. Hier wordt het landschap gedomineerd door grootschalige akkerbouw en wat veeteelt. Aan de noordzijde bevinden zich enkele inlagen wat natuurgebied is.

Noord-Beveland telt 5 dorpjes en 2 gehuchten.

Het weer in het broedseizoen van 2007

Het weer is enorm van invloed op de zang en balts activiteit van vogels en natuurlijk ook om als vogelaar naar buiten te gaan. Harde wind en veel neerslag zijn vaak een belemmering om er op uit te gaan, hetgeen van invloed is op de volledigheid van de inventarisatie.

Mei startte net zoals april warm, zonnig en droog maar daar kwam al snel verandering in. Zodoende gaat mei 2007 als erg nat de boeken in. Er viel gemiddeld zo'n 70 mm neerslag. De gemiddelde temperatuur was warm met 14 graden. De zon scheen gemiddeld 200 uur.

Juni had een zomerse start maar daarna werd het vrij somber en vooral ook nat. Er viel gemiddeld zo'n 100 mm neerslag en op 8 juni trok er een zwaar regen complex over Zeeland waar plaatselijk meer dan 50 mm uit viel. Het aantal uren zon bleef ook ver achter met 140 uur in Vlissingen. Wel was het warm met een gemiddelde temperatuur van zo'n 17 graden.

Juli verliep voor zomerliefhebbers teleurstellend met aanhoudend wisselvallig weer. Vrijwel de gehele maand bepaalden depressies het weer waarbij op een aantal dagen veel neerslag viel. Ook waren er nog een heuse zomerstormen op 24 en 26 juli met zelfs windkracht 8. Ondanks het sombere weer hadden we het normale aantal uren zon, zo'n 200 namelijk. De gemiddelde temperatuur van 17 graden was eveneens normaal te noemen. Met een gemiddeld van 155 mm neerslag was juli de op één natste ooit sinds 1906.

Werkwijze

De werkwijze van deze inventarisatie was eigenlijk vrij simpel. Er is de leden van de VWG de Bevelanden gevraagd om alle waarnemingen zoals roep, paar of individu in broedbiotoop van Zomertortels tussen de geldige datumgrenzen op de uitgereikte veldkaarten in te tekenen. Deze werden later op een verzamelkaart overgezet en verder geïnterpreteerd en uitgewerkt.

Een geldige waarneming ligt tussen 1 mei en 20 juli, één waarneming werd als een stip aangegeven op de kaart, een eventuele tweede vervolg waarneming (minimaal 10 dagen tussen beide waarnemingen) werd aangegeven met een cirkel rond de stip.

Dit volgens de Handleiding Broedvogel Monitoring Project van SOVON (van Dijk 1996).

De Zomertortel

De Zomertortel (*Streptopelia turtur*) is een echte lange afstandstrekker die in september naar west Afrika vertrekt om er te overwinteren. In april-mei keert hij terug naar Nederland. De Zomertortel is een vrij schuwe vogel die zich goed weet te verschuilen tussen het gebladerte, maar goed te herkennen is aan zijn roep, een diep, hard spinnend *turrrrrr turrrrrr turrrrrr turrrrrr* wat hij meerdere malen herhaalt.

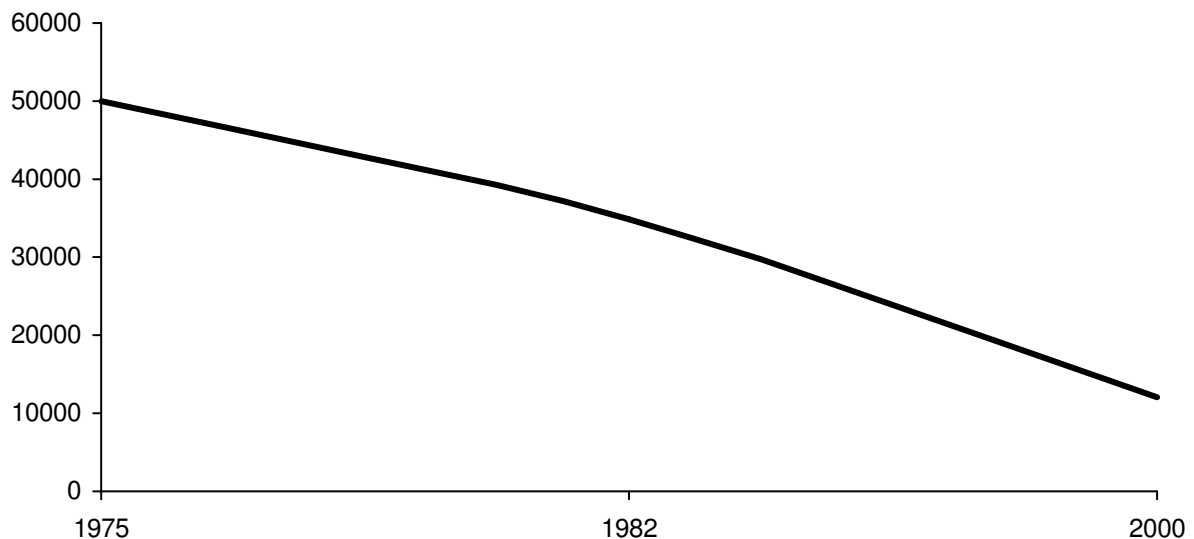
In Europa is de Zomertortel een weids verspreide broedvogel van Afrika tot diep in Rusland. Het biotoop bestaat uit open loofbossen en boomgroepen met een rijke kruiden ondergroei. Maar ook in een open landschap zoals landbouwgebieden met dicht struikgewas en enkele bomen. Goede plekken om ze te vinden zijn dan ook duinen, parken, grote tuinen, erfbeplantingen rond boerderijen, groenstroken, meidoornhagen en loofbossen.

Het nest wordt gemaakt in dicht struweel of jonge bomen en bestaat uit een slordig platform van dunne takjes bekleed met planten wortels. Hierop legt zij meestal 2 eieren die door beide ouders afwisselend zo'n 14 dagen bebroed worden. De jongen vliegen na 18 tot 21 dagen uit. Tijdens het broedseizoen kunnen in gunstige jaren twee broedsels worden groot gebracht. Het voedsel bestaat bijna uitsluitend uit zaden, zowel van granen als van onkruiden, die op de grond worden verzameld.

De geschatte broedpopulatie in Nederland is zo'n 12.000 paar (SOVON 2002). Met vooral erg hoge dichtheden in de Zeeuwse delta en met name ook op de Bevelanden

Aantalverloop Zomertortel in Nederland (1975-2000)

(Bron: SOVON 2002)

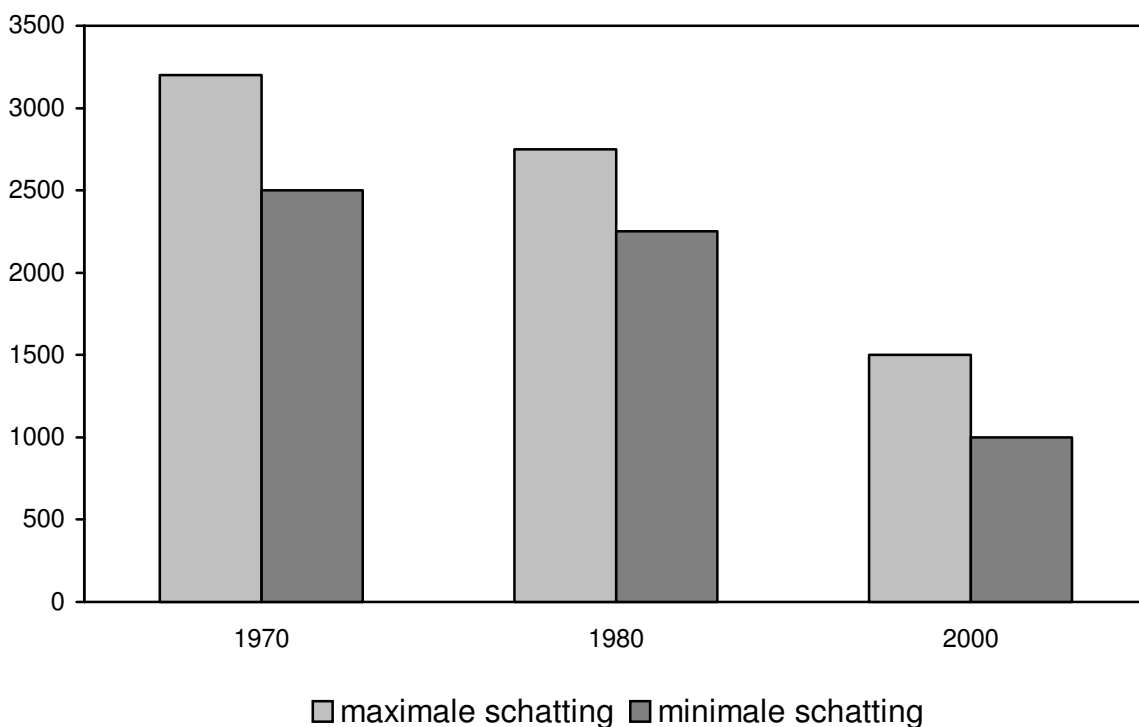

Voorkomen in Zeeland

In de eerste decennia van de vorige eeuw was de Zomertortel in Zeeland een talrijke broedvogel. Het verdwijnen van veel kleinschalig agrarisch gebied door de inundaties tijdens de tweede wereldoorlog, de watersnoodramp van 1953 en door verkaveling, veroorzaakte een afname in heel de provincie. Maar ook in het stedelijk gebied vond er een afname plaats. Na 1970 vond er in de polders een herstel plaats door het geschikt worden van veel bos aanplant van de jaren vijftig en zestig. Bovendien kwamen in de voormalige zeearmen op eilandjes geschikt broedbiotoop beschikbaar, vooral rond het Veersemeer en in de Braakman bossen werden er hoge aantallen vastgesteld.

Zo rond halverwege de jaren zeventig begonnen de aantallen langzaam af te nemen en in de jaren tachtig kelderden de aantallen hard. Begin jaren tachtig broedden in heel Zeeland zo'n 2500-3200 paar Zomertortels. Dat is ongetwijfeld veel meer dan in de jaren vijftig en zestig, maar minder dan voor de tweede wereldoorlog. Dit waarschijnlijk als gevolg van de langdurige droogte, voedsel tekort en de kap van Acacia bossen (winterroestplaatsen) in Afrika en het (zinloze) afschot van vele tienduizenden vogels in Zuid Europa en Afrika tijdens de voor en najaarstrek. Een zeer groot probleem wat ook nu nog in vooral het Middellandse zeegebied steeds speelt. Maar ook nemen de aantallen af door veranderde landbouwmethoden in ons eigen land. Te denken valt aan de vervanging van granen door maïs, het verdwijnen van de kleinschalige landbouw met zijn karakteristieke heggen, boomgroepen en overhoekjes met onkruiden. Maar ook het verdwijnen van kruidenrijk hooiland, het gebruik van kunstmest en herbiciden. Maar ook de intensieve beweiding, het steeds vroeger en vaker maaien komt de voedselsituatie voor onder andere de Zomertortel zeker niet ten goede.

Aantalverloop Zomertortel in Zeeland (1950-2000)
(Broedvogels van Zeeland en SOVON 2002)

Resultaten

In totaal werden er 67 territoria vastgesteld op geheel de Bevelanden. Ten tijde van het Atlas project van SOVON werden er in de Hals van de Bevelanden (1999) zo'n 122 territoria vastgesteld en in de Zak van Zuid-Beveland (2000) werden er 157 territoria gevonden en werd het totaal aantal op de Bevelanden op 225 tot 300 paar geschat

Uit bovenstaande gegevens zou men kunnen concluderen dat het veel minder goed gaat met de Zomertortel in 2007 of zelfs dat het aantal zeer sterk is afgenomen in vergelijking met 2000. Het kan natuurlijk zo zijn dat het nu eenmaal zeer slecht gaat met deze soort. Maar dat is een conclusie die ik niet durf te trekken met deze gegevens. Alhoewel ook andere waarnemers tot de conclusie kwamen dat ze in 2007 wel erg dun gezaaid leken.

Hieronder een aantal mogelijk oorzaken waarom er zo weinig Zomertortels werden gevonden.

- Deze inventarisatie was gebaseerd op losse waarnemingen en niet op een inventarisatie in een vast onderzoeksgebied wat meerdere keren in het seizoen wordt doorkruist. Wat de trefkans om Zomertortels waar te nemen vele malen groter maakt.
- Ook is het natuurlijk mogelijk dat de Zomertortel toch net iets te onopvallend aanwezig is om door iedereen opgemerkt te worden.
- Zeker zal ook het matige zomerweer van invloed zijn geweest, niet alleen op de roep-activiteit van de vogels maar ook op de activiteit van de waarnemers. Het was nu eenmaal niet echt vaak mooi weer om er op uit te gaan. Alhoewel een groot deel van de waarnemers juist wel vaak buiten in het veld aanwezig is ook bij wat minder goed weer, en ook werden er door hen maar weinig Zomertortels vastgesteld.
- Mogelijk was 2007 net een heel slecht jaar voor de Zomertortel en zijn de aantallen in bijv. 2008 weer op hun normale niveau.

Dankwoord

Zeer dankbaar ben ik de volgende personen die de moeite hebben genomen om hun waarnemingen op te tekenen en door te geven; Niek Oele, Jeanet Wisse, Addy Snoep, Ton Stapels, Mark Hoekstein, Wannes Castelijns, Peter Boelee, Jos de Regt, Andre Hannewijk en diegene die ik vergeten ben in dit lijstje.

Ook wil ik Mark Hoekstein bedanken voor het kritisch doornemen van dit rapport en de toestemming voor het gebruik van oude gegevens uit het rapport Broedvogels in De Zak van Zuid Beveland (2000) en Broedvogels in de Hals van Zuid-Beveland (1999).

En niet te vergeten Addy en Rini Snoep voor de vermenigvuldiging van dit rapport.

Tenslotte.....

Is na het lezen van dit rapport uw interesse gewekt en heeft u zin om komend seizoen ook wat telwerk te verrichten neem dan gerust eens contact op met mij.

Niels de Schipper
E-mail: nielsde@zeelandnet.nl
Telefoon: 0113-343304

Literatuurlijst

Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifana van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.

Van Dijk A.J. & Husting F. 1996. Broedvogelinventarisatie Kolonievogels en Zeldzame Soorten (handleiding Landelijk Soortenonderzoek Broedvogels). SOVON, Beek-Ubbergen.

Van Dijk A.J. 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken. SOVON, Beek-Ubbergen.

Hoekstein M. 2000. Broedvogels van de Zak van Zuid Beveland in 2000. Sovon-inventarisatie rapport 2000/28. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Hoekstein M. 1999. Broedvogels in de Hals van Zuid-Beveland, telling in kader van het atlasproject 1998-2000. SOVON-rapport 1999. Beek-Ubbergen.

SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000 Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Vergeer, J-W. & G. van Zuylen 1994. Broedvogels van Zeeland. Uitgeverij KNNV / Stichting Uitgeverij SOVON.

Internetsites

KNMI, de Bilt, www.knmi.nl

Vogelwerkgroep de Bevelanden, www.vwgdebevelanden.nl